

Makale Künyesi (Araştırma): Ağırman, F. ve Demirel, Ş. (2023). Türkçe dersi öğretim programlarında (1924-2019) tiyatro metinleri. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 390-406.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1168513>

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (1924-2019) TİYATRO METİNLERİ

Feyzullah AĞIRMAN¹
Şener DEMİREL²

ÖZET

Tiyatro metinleri, Türkçe öğretiminde kullanılan hikâye, roman ve şiir gibi edebî metin türlerinden biridir ve hem yapıları hem de uygulanış biçimleri açısından millî eğitimin genel amaçlarında ve Türkçe dersi öğretim programlarının özel amaçlarında belirtilen maddelerin gerçekleştirilmesi açısından uygun ve işlevseldir. Çünkü bu metinler Türkçe öğretiminin farklı yollarla yapılmasına imkân tanıyan, öğretimi zenginleştiren ve öğrencileri aktif kılan bir yapıya sahiptir. Uygulanışı temelde konuşma ve eyleme dayanan tiyatro; dinleme, konuşma ve okuma becerilerini sürekli bir şekilde aktif tutabilecek, seçilen tiyatro metninin niteliğine göre Türkçenin güzelliklerini yansıtabilecek özelliklere sahiptir. Tiyatro metinlerinin Türkçe öğretiminde nasıl kullanıldığı veya kullanılacağı, Türkçe dersi öğretim programlarında seçilen metinlerin ve uygulamaların çizdiği yola ve sınırlara bağlıdır. Bu nedenle Türkçe dersi öğretim programlarında tiyatro metinlerine yer verilip verilmediği, verildiyse nasıl verildiği ve bu metinlerin uygulanma aşamaları konusunda nasıl bir yaklaşım sergilendiği bu araştırmanın konusudur.

Yapılan bu çalışmada, 1924'ten 2019'a kadar uygulamaya konulan ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında tiyatro metinleri üzerinde durulmuştur. Nitel bir desende yapılan çalışmada, veriler doküman analizi sonucu elde edilmiştir. Bu çerçevede, geçmişten günümüze hazırlanmış ortaokul Türkçe dersi öğretim programları incelenmiş olup tiyatro metinlerinin seçimi alanyazın taraması sonrası elde edilen veriler ışığında incelenmiştir. İnceleme neticesinde tiyatro metinlerinin; 1924 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı, 1929 Ortaokul Müfredat Programı, 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı ve 1938 Ortaokul Türkçe Programı'nda sonraki programlara göre daha az yer aldığı görülmüştür. 1949 Ortaokul Türkçe Programı'nda tiyatro metinlerinin yenilikçi bir yaklaşımla ve daha ayrıntılı yer edindiği belirlenmiştir. Yeni eğitim-öğretim kanunuyla öğretim programının yeniden gözden geçirilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan 1962 Ortaokul Türkçe Programı'nda tiyatro metinlerine yeteri kadar yer verilmediği, 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda ise tiyatro metinlerinden daha çok tiyatronun uygulama aşamasına yer verildiği saptanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım dikkate

¹ Millî Eğitim Bakanlığı. neofyz@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2716-5548/>

² Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Prof. Dr. sdemirel@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0152-1081>

alınarak hazırlanan 2006 İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda tiyatro metinlerine pedagojik ve estetik bir bakış açısıyla ayrıntılı bir şekilde yer verildiği belirlenmiştir. 2015 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları'nda ise tiyatro metinlerine geniş ölçüde yer verilmediği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Türkçe dersi öğretim programı, tiyatro metinleri, doküman incelemesi.

GİRİŞ

Yunancada "seyirlik yeri" anlamına gelen "theatron"dan türetilmiş olan tiyatro; bir öyküyü, sahne olarak ayrılmış bir yerde, oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatı (Boyacıoğlu, 2004, s. 206), TDK Güncel Türkçe Sözlük'te (2021) dram, komedi, vodvil vb. edebiyat türlerinin oynandığı yer; bu türleri, izleyiciler önünde sahnede oynayan grup ve sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü ve Doğan Büyük Türkçe Sözlük'te de (2014) her çeşit oyunun sahnelendiği, temsil edildiği yapı; sahne oyunu, temsil, temâşâ; sahne eseri, piyes; sahne oyunu topluluğu ve oyun sahneleme sanatı biçiminde tanımlanmıştır.

Şölenlerden ve dinî ihtiyaçlardan doğmuş olan tiyatro, uygarlık tarihinde çok eski bir geçmişe sahip olup edebiyat, dans ve plastik gibi sanatları barındıran bir yapıdadır (Genç, 2020, s. 420). Batı sanatının ürünlerinden olan tiyatro, tarihi seyri içerisinde farklı kültürlerde farklı şekillerde gelişmiştir. Bizim toplumumuzda ise tiyatronun görülmesi ve Türk tiyatrosu denen olgunun oluşması Tanzimat dönemine denk gelmektedir.

Tarihsel bir bakışla, Türk tiyatrosunun başlangıcı Osmanlı Devleti'nin Batı'ya yöneldiği 19. yüzyıla dayandırılmaktadır (Karaca, 2006, s. 143). Tanzimat'a denk gelen bu dönemde Batı tarzı tiyatro eserlerinin üretildiği görülmektedir. Batı tarzı tiyatro eserlerinin yanında tarihi çok eskilere dayanan geleneksel Türk tiyatrosunu da unutmamak gerekir. Türk kültürünün geleneksel yapısı içinde ortaya çıkan ve Batı tarzı modern tiyatronun dışında kalan gösterim türlerine geleneksel Türk tiyatrosu denilmektedir (Düzgün, 2014, s. 143). Tarih öncesinden ritüellerin, ayinlerin, efsanelerin, destanların ve masalların şekillenmesine katkı sağladığı Türk tiyatrosunun en tipik özelliği folklorik desenlere sahip olması olup günümüzde; Karagöz, Orta Oyunu, Meddah, köy tiyatrosu ve kukla gibi isimlendirmelerle varlığını hâlâ sürdürmektedir (Genç, 2020, s. 420).

Tiyatro; yazımı, oynanması ve izlenmesi gibi süreçlerin tümünde toplumsal öğeleri barındıran en önemli sanat olaylarından biridir. Bu temelde incelendiğinde tiyatro, toplumsal yaşantı içerisinde yer alan birey ve toplum için aynı zamanda da birey-toplum nedeniyle var olmuş bir sanattır (Güler, 1992, s. 180). İnsanı bireysel ve sosyal yönüyle ruhsal ve ahlaki açıdan irdeleyen tiyatro, çağa ayna tutması ve zamana paralel gelişmesiyle insan yaşamının bir kılavuzudur adeta (Genç, 2020, s. 420). Türk tiyatrosu da -benzer olarak- içinden çıktığı toplumu yansıtan bir ayna görevi görmektedir. Türk tiyatrosu, her geleneksel tiyatro gibi halk içinden çıkmıştır, halka dayanır; temsillerinde de seyircisi olan halk kitlesiyle, modern tiyatrodaki gibi çok yakın bir ilişki, etkileşim ve iletişim içindedir (San, 1972, s. 141).

Tiyatro, taşıdığı çoklu iletişim kanallarıyla bireyi ve toplumu, düşünsel ve duygusal yönden etkileme gücüne sahip ender edebî türlerdendir. Yazılış amacına, içeriğine ve taşıdığı duygulara göre insanlar üzerinde yarattığı etki artabilmektedir. Tiyatronun halkı nasıl etkileyebildiğine dair tarih sahnesinde birçok örnek mevcuttur. Namık Kemal'in 1873 yılında kaleme aldığı Vatan Yahut Silistre oyununun sahnelenmesi ve sonrasında gelişen olaylar buna örnektir. Tiyatronun insanlar üzerindeki etkisine başka bir örnek olarak Çelik'in (2018) "Bir algı yönetimi aracı olarak tiyatro; İngiliz sahnelerinde iki Osmanlı sultanı ve Türk kimliği algısı" adlı çalışmasında değindiği konu verilebilir. Çelik (2018), bu çalışmasında 18. yüzyılda İngiliz sahnelerinde sergilenen tiyatro oyunlarının Osmanlı toplumunun, Osmanlı sultanlarının ve Türk kimliğinin taraflı ve yanlış anlatılmasının sonucunda İngiliz toplumunda -bahsi edilen konularda- yanlış bir izlenim edinilmesine neden olduğuna değinmektedir. Bu çerçevede tiyatronun halkı eğlendirirken eğitebilen ve algı olarak yönlendirebilen bir etki alanına sahip olduğu söylenebilir.

Tiyatro sahip olduğu tarihsel bağların ve halkı yansıtan bir araç olmasının yanında - insan doğasına yakınlığından dolayı- eğitsel bir araç olarak da kullanılabilir. Tiyatro, hayatın kendisini kaynak aldığından ve insan ile var olmuş olduğundan hem edebî hem sanatsal hem de eğitsel unsurlar barındırır (Zeyrek, 2020, s. 93). Bu bağlamda tiyatro eğitimde kullanılabilir bir bakış açısı sunar.

And (1976, s. 145) tiyatronun; öğretmenlerin ders anlatmasına göre daha etkili olduğunu, öğrenciye hem dolaylı olarak seslendiğini, hem de sorumluluk yüklediğini ve seçme olanakları tanıdığını belirtmektedir.

Kuyumcu'ya göre (2010) tiyatro, resim ve müzik gibi birçok alanda öğrencinin kendisini dışı vurmasına olanak tanıyan ve tüm sanat dallarını barındıran bir yapıdadır. Farklı alanlarda sorumluluk alan öğrenci, grubun ve demokratik bir çalışma ortamının parçası olur. Tiyatro; bu demokratik paylaşım ortamına fırsat vermesi ve herhangi bir didaktizme kaçmamasıyla gençlere "dünyayı okuma" fırsatı verir, sorunlara çözüm yolu gösterir ve önemli bir eğitim aracı görevi üstlenir.

Tiyatral yöntemin, öğrencinin yaparak ve yaşayarak öğrenmesini sağladığı için temel dil becerilerinin gelişimine önemli etkisi vardır (Zeyrek, 2020, s. 91).

Duyu organlarını ve dili uyaran unsurları barındıran tiyatro, metinler aracılığıyla dil becerilerini geliştirecek malzemeyi hazır bir biçimde bulundurduğu için tiyatro metinlerinden etkili bir şekilde yararlanmak gereklidir (Ulutaş, 2018, s. 109). Bu nedenle Türkçe öğretiminde ve Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatro metinlerinin kullanılması öğretimi zenginleştirecektir. Çünkü Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2019) özel amaçlarında belirtilen öğrencilerin;

- Dört temel dil becerisinin geliştirilmesi,
- Konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli bir şekilde Türkçeyi kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,

- Sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya savlarını ifade etmelerinin sağlanması,
- Eleştirel bir bakış açısıyla okuduklarını değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk, dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması

gibi amaçların gerçekleştirilmesi için tiyatro metinleri en uygun edebî metinlerdendir. Tiyatro metinleri öğrencileri; modern eğitim yaklaşımlarına uygun olarak aktif kılar, dil becerilerinin geliştirilmesine doğrudan katkı sunar, Türkçeyi kurallarına uygun bir şekilde kullanmalarını sağlar ve millî, kültürel değerlere olan bağlarını güçlendirir. Ayrıca tiyatro ile öğrencinin hem merak duygusu aktif hale getirilir hem de öğrencinin ilgisini çekebilmek amacıyla öğrencinin kendisini ifade etmesine fırsat verilerek bu yöndeki becerisini geliştirmesine yardımcı olunur (Zeyrek, 2020, s. 95). Ayrıca tiyatro metni; deyim, atasözü, argo ve dilin yöresel özelliklerini barındırmasıyla içinde bulunduğu toplumu yansıtan bir ayna görevi görür. Bu açıdan tiyatro metni, halkın dilini taşır ve bireyin dil becerilerinin geliştirilmesi bakımından önemli bir yere sahiptir (Ulutaş, 2018, s. 109). Bundan dolayı eğitim-öğretim sisteminin asıl düzenleyicisi olan öğretim programlarında tiyatro metinlerine yer verilmesi gerekmektedir. Çünkü öğretim programları, bir sistemdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin genel hatlarını çizer. Eğitim ve öğretimin üzerinde şekilleneceği ilkeler, yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler; eğitim sistemi içerisindeki birçok kişi, kurum ve araç-gerecin faaliyet ve görevleri öğretim programınca belirlenir. Kısacası öğretim programları bir binanın temeli gibi eğitim sistemini taşır. Türkçe öğretim programları da bu kapsamda düzenlenir ve uygulanır. Türkçe öğretim programlarında seçilen metin türleri ve bu metinlerin nasıl işlendiği önemli bir araştırma konusudur. Yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi ön plana çıkaran tiyatronun metin düzeyinde programlarda yer alması bu açıdan önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı

Araştırma konusuna bağlı olarak bu çalışmada, geçmişten günümüze ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında tiyatro metinlerinin seçimi üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda çalışmanın amacı, tiyatro metinlerine ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında yer verilip verilmediğini ve yer verilmişse ne ölçüde, ne sıklıkta olduğunu belirlemektir.

Çalışmanın Önemi

Bireyin aktif olduğu öğretim yöntemleri öğrenmeyi kolaylaştırır. Tiyatro, yapılandırıcı yaklaşıma uygun olarak bireyi aktif kılar ve bireyin sürecin içinde yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlar. Türkçe öğretimi bağlamında tiyatro metinlerinin kullanılması, tiyatroyu öğretim ortamına getirecek ve öğrenme sürecini hem öğretici hem öğrenen açısından etkin kılacaktır. Ortaokul Türkçe öğretiminin yol haritasını çizen ortaokul

Türkçe öğretim programlarında tiyatro metinlerine nasıl yer verildiği bu anlamda önem arz etmektedir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma, 1924 ve 2019 yılları arasında resmî makamlarca yayımlanan ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarındaki tiyatro ile ilgili bölümlerle sınırlıdır.

Alanyazın incelendiğinde ortaokul Türkçe öğretim programlarında tiyatro metinlerinin seçimi ile ilgili tez ve makale düzeyinde çalışma olmadığı görülmüştür. Çalışma konumuza yakın olan “ders kitaplarında tiyatro metinleri” konusunda ise birtakım çalışmaların olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Alver’in 2016 yılındaki “1990 Sonrası Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Onaylanmış 5, 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Tiyatro Metinleri Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tez çalışması; Koç ve Kıymaz’ın 2013 yılındaki “6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Tiyatro Metinleri ile Bu Metinlerin Orijinallerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir İnceleme” adlı makale çalışması ve Tiryaki’nin 2017 yılındaki “1950-1980 Yılları Arası Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Tiyatro Metinlerinin Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi” adlı makale çalışması buna örnek olarak verilebilir. Ayrıca, Kuyumcu’nun (2010) “Eğitimde Tiyatro ve Gençlik Tiyatrosu” ve Batur ve Şaşmaz’ın (2018) “Devlet Tiyatrolarında Oynanan Çocuk Tiyatro Oyunlarında Değer Eğitimi ve Bu Oyunların Türkçe Öğretimine Katkısı” adlı çalışmaları da tiyatronun eğitimde kullanılması konusu üzerinde duran çalışmalar olup bu temeldeki çalışmalarda tiyatronun eğitimde nasıl kullanılabileceği ve öğretimdeki işlevselliği üzerinde durulmuştur.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, veri toplama araçları ve verilen analizi konularına değinilecektir.

Araştırma Modeli

Nitel bir yapıda olan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, belli bir konu ile ilgili araştırma yapılırken o konunun “ne kadar” ya da “ne kadar iyi” olduğunu öğrenmekten çok daha geniş bir bakış açısı elde etme çabasında olan, verileri doğal ortamında gözlemlemeye, raporlamaya çalışan ve bir etkinliğin niteliğine odaklanan çalışmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2021, s. 252). Yıldırım ve Şimşek’e (2000, s. 140-143) göre doküman incelemesi ise, araştırılmak istenen konu hakkında bilgilendiren yazılı materyallerin analizini yapmaktır. Ayrıca doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından, değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmadaki veriler, 1924-2019 yılları arasında resmî makamlarca yayımlanan ortaokul Türkçe dersi öğretim programları incelenerek elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler doküman analizi yoluyla incelenmiş olup alanyazında tez ve makale düzeyinde yapılmış olan yakın konu alanına sahip benzer çalışmaların sonuçları doğrultusunda irdelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde geçmişten günümüze ortaokul Türkçe öğretim programları; kronolojik bir sırayla, tiyatro metinleri baz alınarak incelenmiştir.

- 1924 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı
- 1929 Ortamektep Müfredat Programı
- 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı
- 1938 Ortaokul Türkçe Programı
- 1949 Ortaokul Türkçe Programı
- 1962 Ortaokul Türkçe Programı
- 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı
- 2006 İlköğretim 2. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı
- 2015 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı
- 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı
- 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı
- 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı

1924 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı

1924 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı'nda tiyatro metinlerine kısaca yer verilmiştir. Programın “Üçüncü Sene, Edebî Kıraat” bölümünde tiyatro metinleri; mektup, makale, hikâye ve eleştiri gibi türler ile beraber alınmış ve bu türler hakkında bilgiler verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu metin türleri ile ilgili özelliklerin ve gerekli açıklamaların okunan metin dikkate alınarak yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca seçilecek metinlerin yazı sanatının esaslarını gösterecek eski ve yeni eserlerin en güzelleri olması gerektiğine değinilmiştir (Maarif Vekâleti, 1924, s. 8).

1929 Ortamektep Müfredat Programı

1929 Ortamektep Müfredat Programı'nda tiyatro metinlerine birkaç yerde kısaca değinilmiştir. Programın, “Türkçe Derslerinin Başlıca Gayeleri” başlığının “Talebeyi yazı ile meramını ifadeye alıştırmak” adlı maddesinde, öğrencileri arasında edebî zevki ve edebî ihtirası olanlar için küçük bir hikâye yazmak ve bazı münasip hikâyeleri “piyes” haline çevirmek bir amaç olarak vurgulanmıştır (MEB, 1929, s. 9). Ayrıca, programın “Kıraat Dersleri” bölümünde, kıraat dersinin amaçları arasında öğrencinin yeni yayımlanan eserler ve piyesler arasında iyisini seçmeye alıştırılması bir amaç olarak belirtilmiştir (MEB, 1929, s. 19).

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı

1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı, bir önceki programın tekrarı niteliğindedir. Programda, tiyatro metinleri ile ilgili 1929 Programından farklı bir ifade yer almamaktadır. 1929 Programında olduğu gibi bu programda da aynı başlıklar altında; uygun hikâyelerin tiyatro metinlerine çevrilmesi ve iyi tiyatro metinlerinin seçilmesi amaç olarak vurgulanmıştır (MEB, 1931, s. 18-29).

1938 Ortaokul Türkçe Programı

1938 Ortaokul Türkçe Programı, önceki programlardan daha kapsamlı olmasına rağmen tiyatro metinleri konusunda önceki programlardan farklı değildir. 1929 Ortamektep Müfredat Programı ve 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Programı ile aynı başlıklar altında bulunan uygun hikâye metinlerinin tiyatro metinlerine çevrilmesi ve öğrencilerin iyi tiyatro metinlerini seçebilmesi amaç olarak vurgulanmıştır (MEB, 1938, s. 8-15).

1949 Ortaokul Türkçe Programı

1949 Ortaokul Türkçe Programı kendisinden önceki programlardan daha kapsamlı bir programdır. Programda tiyatroya farklı noktalarda değinilmiştir. Programın “Orta Okul Eğitim ve Öğretim Temel İlkeleri” bölümünde okulun öğrenciye boş zamanlarını iyi bir şekilde kullanacağı alışkanlıklar kazandırması gerektiği ifade edilmiş ve sinema, müzik gibi uğraşların yanında tiyatro da buna örnek gösterilmiştir. Ayrıca, piyes yazmanın boş zamanları dolduracak zevkli ve yararlı bir merak olduğu belirtilmiştir (MEB, 1949, s. 23). Türkçe Programının “Okuma” bölümünde okuma parçalarının canlandırılmasında, parçanın konusuna ve edebî türüne göre uygulanabilir yöntemler arasında temsil yolu ile canlandırmaya (dramatizasyon) değinilmiştir. Aynı bölümde öğretmenlerin, roman ve masal gibi birçok türün yanında tiyatro üzerinde -metinler yoluyla- durmaları gerektiği ve bilgileri basitten başlayıp sınıf seviyesiyle yükselterek fırsat buldukça tekrar etmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur (MEB, 1949, s. 49-50). Programın “Sözle İfade” bölümünde, konuşma yeteneğinin geliştirilmesinde karşılıklı konuşma, anlatma, münakaşa ve hikâye etmenin yanında dramatizasyon çalışmalarının da önemli rolü olduğuna değinilmiştir (MEB, 1949, s. 53-54).

“Yazıyla İfade” bölümünde öğrencilerin isteklerini düzgün bir şekilde ifade etmeleri için kazanılması istenen alışkanlıklar arasında “Küçük bir hikâye yazmak ve bazı hikâyeleri piyes haline çevirebilmek.” yer almaktadır. Ayrıca öğrencilere, bir sanat eseri karşısında duygularını yazmak; bir rüya, bir tiyatro, film veya bir radyo skeci konularından hikâyeler veya küçük piyesler çıkarmak gibi yazma çalışmalarının da yaptırılacağı ifade edilmiştir (MEB, 1949, s. 56-58). Programda yazma çalışmaları, yoğunluğu nedeniyle sınıf seviyelerine ayrılmıştır. Bu nedenle yazma çalışmalarında tiyatro metinlerine sınıf seviyelerine göre bakılması gerekmektedir. Ortaokul ikinci sınıf seviyesinde; yaşanmış bir olayın hikâye, piyes veya konferans hâlinde anlatılabileceği ve tablo, heykel, anıt, tiyatro, film gibi sanat eserleri karşısında izlenimlerin anlatılabileceği ifade edilmiştir (MEB, 1949, s. 60). Üçüncü sınıf seviyesinde ise izlenen bir piyes hakkında eleştiride bulunup yorum yapılabileceği belirtilmiştir. Aynı sınıf seviyesinde hayvanlarla cansız varlıklar arasında hayali olaylar tasarlayarak bunların karakterize

edilebileceği, bu nitelikte hikâye veya küçük piyesler yazmanın denenebileceği ve herhangi bir konuda bir hikâyenin piyese, bir piyesin de hikâye haline getirilebileceği ifade edilmiştir (MEB, 1949, s. 61).

1962 Ortaokul Türkçe Programı

1962 Ortaokul Türkçe Programı, bir önceki programın yeniden yayımlanmış hâlidir. Programda tiyatro ve tiyatro metinleri konusunda bir önceki program olan 1949 Ortaokul Türkçe Programı ile aynı başlıklar altında aynı ifadeler yer almaktadır.

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda tiyatroya metinden daha çok uygulama düzeyinde değinilmektedir. Programın “Anlama” bölümünde ortaokul düzeyindeki öğrencilere kazandırılacak anlama tekniği bilgi, beceri ve davranışları olarak; “Bir oyunu izleyebilme (dinleme-izleme becerisi bakımından)”, “Dinlediği izlediği bir oyunun ana fikrini ve yardımcı fikirlerinden belli başlılarını kavrayabilme (anlama tekniği bakımından)” ve “İzlenen bir oyunun olaylarının sırasını, sebep-sonuç ilişkisini, başlıca kişilerini, kişilerin fiziksel ve karakteristik niteliklerini kavrayabilmek (anlama tekniği bakımından)” maddelerine yer verilmiştir (MEB, 1981, s. 17-20).

Programın “Anlatım” bölümünde “İzlenen bir oyun üzerine açıklamalarda, eleştirilerde bulunabilme ve yargıya varabilme” ifadesi özel amaçlar arasında belirtilmiştir. Aynı bölümün altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf düzeyinde öğrencilere kazandırılacak anlatma tekniği bilgi, beceri ve davranışlarından biri olarak “Oyunlaştırarak canlandırma çalışmalarında konuşma biçimine sokulmuş bir yazıyı, abartmadan, rol yapmaya sapmadan, sesleri doğru çıkarıp vurgularına özen göstererek oynayabilmek (Sözlü olarak)” maddesi belirtilmiştir. Buna ek olarak sekizinci sınıf düzeyinde “İzlenen bir oyun üzerine açıklamalarda, eleştirilerde bulunabilme ve yargıya varabilme (Sözlü ve yazılı olarak)” ifadesi kazandırılacak bilgi, beceri ve davranışlarından biri olarak gösterilmiştir (MEB, 1981, s. 28-31).

Programın “Araç ve Gereçler” bölümünde öğretmenin masal, roman, biyografi ve piyes kitaplarına başvurması ve bunları kullanmasının gerektiği belirtilmiştir. Çünkü bu tür kitapların öğrencinin ruhunu doğrudan doğruya beslediği; öğrencinin bu tür kitapları okuyarak kelime dağarcığını, anlatım gücünü, dünya görüşünü geliştireceği ve öğrencinin ömür boyu sürecek, onu yenileştirecek, onun yeniliklere ayak uydurabilmesini sağlayacak bir okuma alışkanlığı kazanacağı ifade edilmiştir (MEB, 1981, s. 78). Ayrıca -aynı bölümde- tiyatro, Karagöz ve kukla eserlerinin film ve slayt olarak gösterilmesi kullanılabilir araç-gereç örneklerinden biri olarak yer almaktadır (MEB, 1981, s. 83).

2006 İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı

Yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanmış olan 2006 İlköğretim 2. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı beceri alanları, kazanımlar ve etkinlikler bağlamında geniş bir yapıdadır. Bu programda tiyatro ve canlandırma sanatlarına önceki programlara göre daha fazla yer verilmiştir.

2006 İlköğretim 2. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı temalarında tiyatro; sinema, resim, müzik, fotoğraf, mimari, heykel ve dans ile beraber güzel sanatlar

kategorisine alınmıştır. Programda, 6. ve 7. sınıfta tiyatro metinlerine mutlaka yer verilmesi gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca tiyatro metninden alınan bir bölümün kendi içinde bütünlük taşıması gerektiğinden bahsedilmiştir (MEB, 2006).

Konuşma öğrenme alanının “Sesini ve beden dilini etkili kullanma” maddesinde “Arkası Yarın” adlı bir etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinlikte, bir tiyatro oyunu belirlenir, bölümlere ayrılır ve her gün bir bölüm, okulda bulunan ses sistemi kullanılarak yayınlanır. Ayrıca, yazma öğrenme alanının “Farklı Türlerde Metinler Yazma” amaç maddesinde “Perde Açılıyor” adlı bir etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinlikte, belirlenen bir hikâye metni tiyatro metnine dönüştürülür veya bir konuda tiyatro metni yazılır, sahnelenir. Üretilen tiyatro metni bir olay yazısı olmalıdır (MEB, 2006).

Programda ayrıca geleneksel Türk tiyatrosundan Karagöz’e de yer verilmiştir. Konuşma öğrenme alanının “Sesini ve beden dilini etkili kullanma” maddesinde canlandırma etkinliği olarak pandomim yapılabileceği, kukla ve Karagöz oynatılabileceğine değinilmiştir. Programın 6. sınıf ders işleniş örneğinde Karagöz oyunu metni bulunmaktadır. Karagöz metnine göre yapılan ders planında; dinleme, okuma, konuşma, yazma, dil bilgisi ve Karagöz kültürel mirasının tanınması konularında yönergeler, etkinlikler ve sorularla hazırlanmıştır. Örnek bir uygulama olarak; Karagöz metnine yönelik hazırlanan konuşalım bölümünde Karagöz oyunu metninin fotokopisi ikişerli gruplar oluşturması istenen öğrencilere dağıtılır. Hazırlanmaları için bir ders saati süre verilen öğrencilerden gönüllü olanlar metni canlandırırken diğer öğrencilerin arkadaşlarını “sesini ve beden dilini etkili kullanma” açısından değerlendirmeleri istenir (MEB, 2006).

Yöntem ve teknikler bölümünün okuma yöntem ve teknikleri kısmında “okuma tiyatrosu”na değinilmiştir. Bu teknikte amaç, öğrencilerin metnin dilini, yapısını ve metinde yer alan şahıs ve varlık kadrosunun özelliklerini anlamalarını sağlamaktır. Uygulama aşamasında ise okunan bir metin diyaloglara dönüştürülerek tiyatro metni hâline getirilir. Metnin içeriğinde değişiklik yapılmaz, olaylardan ve konuşma cümlelerinden hareketle diyaloglar oluşturulur. Her öğrenci okuyacağı bölüme hazırlanır. Bu aşamada metnin kavranması da sağlanmalıdır. Öğrencilerin, okudukları bölümde vermeleri gereken duyguyu, metnin bağlamından hareketle açıklayabilmeleri gerekmektedir. Ayrıca yazma yöntem ve teknikleri kısmında da “serbest yazma” tekniğine değinilmiştir. Serbest yazmada tekniğin bir gereği olarak öğrenci istediği metin türünü yazabilir. Bu metin türünün tiyatro metni olabileceği de belirtilmiştir (MEB, 2006).

“Atatürkçülükle İlgili Konular ve Açıklamalar” bölümünün “Atatürk’ün Türk Tiyatrosuna Verdiği Önem” maddesinde Atatürk’ün Türk tiyatrosuna verdiği önemi konu alan bir metnin okunarak, dinlenerek, izlenerek ana fikrinin açıklanacağı belirtilmiştir. Atatürk’ün çağdaş Türk tiyatrosunu geliştirmek için yaptığı çalışmaların ve sanatçılara verdiği önemin anlatılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca yazma öğrenme alanının “Yazım ve Noktalama Kurallarını Uygulama” maddesinde ele alınacak noktalama işaretlerinde yay ayracın “( )” tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın durumunu ve hareketlerini açıklamak, göstermek için kullanıldığına değinilmiştir (MEB, 2006).

2015 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı

2015 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı eğitimdeki ihtiyaçlar gözetilerek hazırlanmış ve 1. sınıftan 8. sınıfa kadar olan sınıflar bir arada değerlendirilmiştir (MEB, 2015). Bu programda tiyatro metinleri üzerine geniş bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Fakat genel hatlarıyla tiyatro metinlerine değinilmiştir. Tiyatro metinlerinin tamamı kitaba alınamadığı için metinlerin en uygun kısmının veya kısımlarının, kazanımlar da dikkate alınarak seçilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısa özetinin verilmesi, seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılması ve seçilen metnin arkasından eserin sonraki bölümlerinin özetinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2015).

5, 6, 7 ve 8. sınıflarda sanat ve toplum teması altında tiyatroya konu düzeyinde yer verilebileceğine değinilmiştir. Metinler işlenirken sınıf düzeylerine göre türlerin dağılımına dikkat edilmesi ve 5-8. sınıflar düzeyinde hikâye edici metinler kapsamında tiyatro, roman, hikâye, masal, fabl, anı, destan, efsane türlerinden örneklere olabildiğince yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (MEB, 2015). Programda 5. sınıf okuma becerisi kazanımlarında “Hikâye, drama veya şiirde; bölümlerin, sahnelerin veya dörtlüklerin metnin bütününde nasıl ilişkilendirildiğini veya birbirini tamamladığını açıklar.” maddesi mevcuttur. Ayrıca programda canlandırmaya ve sahnelemeye ilişkin kazanım üzerinde çokça durulmuştur. 4-8. sınıflarda “Farklı metin türlerini dramatize eder.” kazanımı sözlü iletişim alanında mevcuttur.

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda tiyatroya temalar bölümünün sanat temaları kısmında değinilmiş ve tiyatro burada zorunlu tema olarak değerlendirilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın uygulanması sürecinde her sınıf düzeyinde 8 temanın işlenmesi öngörülmüştür. Bu temalardan yalnızca erdemler, millî kültürümüz, millî mücadele ve Atatürk temaları zorunludur. Tiyatro ise önerilen tema ve konulardandır. Metin türlerinin; bilgilendirici, hikâye edici, şiir başlıkları altında toplandığı bu programlarda tiyatro metinleri hikâye edici metinler çatısı altındadır. 1. sınıftan 8. sınıfa kadar olan tüm sınıf seviyelerinde tiyatro metinlerine yer verilebileceği belirtilmiştir. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda olduğu gibi bu programlarda da tamamı ders kitabına alınamayacak durumda olan tiyatro metinleri ile ilgili ne yapılacağına değinilmiştir. Bu durumdaki tiyatro metinlerinden yapılacak alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özetinin verilmesi ve seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu programlarda tiyatroya, amaç ve kazanımlar noktasında sadece 6. sınıf düzeyinde değinildiği görülmektedir. Okuma becerisi bölümündeki “Metin türlerini ayırt eder.” kazanımı altında öğretilmesi gereken metin türlerinden biri olarak tiyatro metinleri gösterilmiştir. Ayrıca aynı bölümde “Okuma stratejilerini kullanır.” kazanımı altında “okuma tiyatrosu” tekniğinin kullanılabilmesine değinilmiştir (MEB, 2017; MEB, 2018; MEB 2019).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Cumhuriyet ve sonrasında gelen köklü değişiklikler ile Türkiye yeni bir yola girmiş ve çok sayıda alanda olduğu gibi eğitim de çıkarılan kanunlarla yeniden düzenlenerek, öğretim programlarıyla yapılandırılmıştır. 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrası yayımlanan ilk program 1924 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı'dır. Geniş bir yapıda olmayan bu programın ortaya çıkış nedeni, yeni eğitim-öğretim kanununa göre bir programa ihtiyaç olmasıdır. Bu nedenle tiyatro metinleri -diğer metin türleri gibi- programda çok fazla yer bulamamıştır. Fakat tiyatro metinlerinin daha ilk programda yer edinmesi ve yazı sanatı eserlerinden biri olarak görülmesi programın ileri görüşlülüğünü göstermektedir.

1928'de yapılan Harf İnkılabı sonrası yayımlanan 1929 Ortamektep Müfredat Programı, önemli değişiklikler sonrası ortaya çıkmış ilk programdır. Toplumun her noktasına sirayet eden değişim burada da kendini göstermiş, yeni bir alfabe ve yeni yaklaşımlar ile eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenmeye çalışılmıştır. Yeni Türkçe öğretim programında Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki etkisinin azaltılması istenmesi (Karakuş, 2020, s. 79) buna örnek gösterilebilir. 1929 Ortamektep Müfredat Programı'nda tiyatro metinleri ile ilgili yeterli düzeyde veri mevcut değildir. Programda öğrencinin yazı ile ifade etme becerilerini geliştirmek için bir hikâyeyi tiyatro metnine çevirebilmesi ve okuma becerilerini geliştirmesi için güncel yayımlar arasında iyi tiyatro metinlerini seçebilmesi amaç olarak belirtilmiştir. Cumhuriyetin köklü değişiklikler ile meşgul olduğu bir dönemde Türkçe eğitim-öğretim programının her alanı açıklayıcı düzeyde geniş olmaması ve tiyatro metinlerine ayrıntılı yer vermemesi dönem şartları itibarıyla kabul edilebilir bir durumdur. Bu noktada dil devriminden sonraki ilk programda tiyatro metinlerine kısa da olsa yer verilmesi, tiyatroya olan bakış açısının yansıtılması anlamında önemlidir.

Tiyatro metinleri konusunda 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı'nda 1929 Ortamektep Müfredat Programı ile aynı başlıklar altında aynı maddelere yer verilmiştir. Bu durum tiyatro metinleri konusunda yeni bir yaklaşıma gidilmediğini göstermektedir. Bunun nedeni 1931-1932 tarihli programın bir önceki programın gözden geçirilerek yeniden yayımlanmış hâli olmasıdır.

Kendinden önceki program gibi 1938 Ortaokul Türkçe Programı da tiyatro noktasında benzer ifadeler yer vermektedir. Programın tiyatro metinleriyle beraber birçok noktada yeni ifadeler yer vermemesi programın hazırlanış amacıyla alakalıdır. Çünkü programdan dil bilgisi konularının çıkarılması ve önceki programdan bazı kelime ve ifadelerin değiştirilip aynı anlama gelen başka kelime ve ifadeler kullanılması Atatürk'ün Türkçenin kurallarının incelenip kuralların tespit edilmesi şeklindeki talimatının bir sonucudur (Temiz, 2015, s. 40).

1949 Ortaokul Türkçe Programı tiyatro metinleri konusunda kendinden önceki programlardan daha geniş bilgiler vermektedir. 1949 Ortaokul Programının "Ortaokul Eğitim ve Öğretim Temel İlkeleri" bölümünde tiyatroya iyi bir alışkanlık, tiyatro metni yazmanın da boş zamanları dolduracak zevkli ve yararlı bir merak olarak belirtilmesi program yazımındaki estetik bakış açısını yansıtması anlamında önemlidir. Programda

okuma, konuşma ve yazma becerisinin geliştirilmesinde tiyatronun kullanılabilceği belirtilmiştir. Öğrencilerin okuma becerisinin geliştirilmesi için tiyatro üzerine metinler yoluyla eğilmesi ve bilgileri sınıf seviyesine göre tekrar etmeleri gerektiği ifadeleri önemlidir. Çünkü ilk defa bu madde ile beraber yaş seviyesi gözetilerek basitten karmaşığa ilkesine bağlı kalındığı ve tiyatro metinlerine pedagojik bir bakış açısıyla yaklaşıldığı görülmektedir. Programın “Yazıyla İfade” bölümünde 1924, 1931-32 ve 1938 yılı programlarına benzer olarak bazı hikâyeleri piyes haline çevirebilmek ifadesi yer almıştır. Bir sanat eseri karşısında duygularını yazmak; bir tiyatro, film, rüya veya bir radyo skeci konularından küçük bir piyes çıkarmak gibi yazma çalışmaları, tiyatro metni yazmanın kendini ifade etme aracı olarak görüldüğünü göstermektedir. Ayrıca “Hayvanlarla cansız varlıklar arasında hayali olaylar tasarlayarak bunları karakterize etmenin, bu nitelikte hikâye veya küçük piyesler yazmanın denenebileceği ve herhangi bir konuda bir hikâyenin piyese, bir piyesin de hikâye haline getirilebileceği” ifadesiyle yenilikçi bir yaklaşım sergilenmiş ve tiyatro metni yazmanın bir serbest yazma etkinliği olarak kullanılabilceği belirtilmiştir. Bu bağlamda kendinden önceki programlardan daha kapsamlı ve daha farklı olan 1949 Ortaokul Türkçe Programı, tiyatro konusunda pedagojik ve estetik bir bakış açısı ortaya koymaktadır.

1962 Ortaokul Türkçe Programı’nın -tiyatro ile ilgili bölümler dâhil- 1949 Ortaokul Türkçe Programından farkı yoktur. Bu durumun nedeni programın bir ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkmasıdır. 1961 yılında yürürlüğe giren 222 numaralı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” uyla beraber öğretim programının yeniden gözden geçirilmesi gerekmiş ve 1962 programı ortaya çıkmıştır. Fakat Türkçe programında büyük değişiklikler olmamıştır.

İlkokul ve ortaokulların ilköğretim okulları adı altında birleştirilmesi sonrası ortaya çıkan 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı kendinden önceki programlardan Türkçe eğitimi noktasında çok daha geniştir. Programın merkezinde temel dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanının öğretilmesi vardır. Bu bağlamda program günümüz beceri yaklaşımının temelini atmıştır. Programda tiyatro; dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerisi bölümlerinde kendine yer bulmuş ve anlama-anlatma becerilerini geliştirebilir bir etkinlik olarak görülmüştür. Anlama ve anlatma becerileri kısmında tiyatro metinleri yer almadığı için okuma becerisi ile ilgili kısımda tiyatro ile ilgili bir ifade yer almamaktadır. Programın sadece “Araç ve Gereçler” kısmında tiyatro metinlerinin kullanılması gerektiği ve bu tür metinlerin öğrenciyi ruhsal, dil gelişimsel ve fikirsel olarak geliştireceği ifade edilmiştir. Bu noktada 1949 yılında -temel düzeyde de olsa- hem pedagojik hem de estetik bir bakış açısıyla kullanılması gerektiği düşünülen tiyatro metinlerine 1981 yılında gerekli önem verilmemiştir. Tiyatro metinlerinden ziyade tiyatronun uygulamalı bir şekilde icra edilmesinin öğrencilere yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu yaklaşımın temelinde, çağın öğrenciyi aktif kılan bakış açısı vardır.

2006 İlköğretim 2. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı ile tiyatro, uygulama ve metin düzeyinde çok daha geniş yer bulmuştur. Programda tiyatronun güzel sanatlar kategorisine alınması programın estetik duruşunu göstermektedir. Program tiyatro metinleri konusunda da birçok noktada ayrıntılı bilgi vermektedir. Tiyatro metinlerinin her sınıf seviyesinde bulunması ve kendi içinde bütünlük taşıması gerektiğinin ifade edilmesi metinsellik ölçütleri anlamında önemlidir. “Farklı Türlerde Metinler Yazma”

maddesindeki tiyatro metninin yazılması ya da bir hikâyenin tiyatro metnine dönüştürülmesi etkinliği, Türkçe öğretim programına -1981 programında ihmal edilen-tiyatro metni yazmanın tekrardan girdiğini göstermektedir. Konuşma öğrenme alanında 1981 programında sadece araç gereç kısmında bahsi edilen klasik Türk tiyatrosu örneklerinden Karagöz'e yer verilmiştir. Ayrıca programda Karagöz metni ve metne yönelik soruların olması daha önce hiçbir programda olmayan bir durumdur. Çünkü bu programla beraber bir tiyatro metninin ilk defa Türkçe öğretim programında bahsi geçmektedir. Bu metnin Karagöz olması klasik Türk tiyatrosuna verilen önemi göstermektedir. Programda okuma tiyatrosu yöntemine değinilmesi öğrencilerin tiyatral metinleri ve bunun yöntemini anlaması açısından önemlidir. Ayrıca ilk defa bu programda Atatürk'ün tiyatroya verdiği öneme ve bunun öğrencilere kavratılması gerektiğine değinilmiştir. Tiyatro metnlerinin içerik yönünden teknik anlamda kavratılması ile alakalı bir ayrıntı olarak görülebilecek yay ayrıcın "( )" tiyatro metinlerinde nasıl kullanıldığı ile ilgili verilen bilgi, tiyatro metinlerine teknik bir yaklaşımın sergilenmesi anlamında önemlidir.

2015 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı kendinden önceki program kadar geniş olmadığı için tiyatro metinleri konusunda da geniş bilgiler mevcut değildir. Tiyatro metnlerinin ders kitaplarına nasıl alınacağı konusunda bilgiler içermesi açısından bu program bir ilke sahiptir. Tüm sınıflar düzeyinde tiyatroya konu olarak yer verilebileceğine değinilmesi tiyatro eğitimi konusunda önemli bir adımdır. Ayrıca, tiyatro metni parçalarının bütünlü ile ilişkilendirilmesi gerektiğine değinilmesi tiyatro metinlerine metinsellik açısından bir yaklaşımın olduğunu göstermektedir.

2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programları'nda tiyatro ve tiyatro metnlerinin kategorize edildiği görülmektedir. Tiyatro, sanat teması çatısı altındadır. Zorunlu temalardan değildir fakat önerilen tema ve konulardandır. Tiyatro metinleri ise hikâye edici metinler çatısı altında yer almıştır. Sınıf farkı gözetmeksizin tiyatro metinlerine yer verilebileceği ifadesi önemlidir. Çünkü tiyatro metinleri, öğrenciye dil edinimi ve kişisel gelişim anlamında faydalı olacaktır.

Türkçe öğretim programlarına genel bir çerçevede bakıldığında, ilk programdan son programa doğru tiyatro metinleri ile ilgili doğrusal bir gelişimden söz edilemez. Fakat zaman içerisinde genel olarak tiyatroya daha geniş bir çerçevede bakıldığı ve tiyatro metnlerinin estetik değer taşıyan bir unsur olduğuna dikkat çekildiği görülmektedir. 1931-32, 1938 ve 1962 programları bazı ihtiyaçlar dolayısıyla hazırlandığı için tiyatro metinleri konusunda kendilerinden önceki programlarla benzer ifadeler taşımıştır. Tiyatro metinlerine yaklaşım ve içerik olarak 1949 Ortaokul Türkçe Programı özel bir konumdadır. Çünkü ilk defa 1949 programında tiyatro metinleri geniş bir bakış açısıyla ele alınmıştır. 1981 programında ise tiyatro metinlerine verilen önem azalmış ve tiyatro sanatının kendisi ön plana çıkmıştır. 2006 programında, 1949 programına benzer bir şekilde, tiyatro metinlerine tekrar yönelme söz konusudur. Bu programda tiyatro metinleri ile ilgili ilkler mevcuttur. 2015, 2017, 2018 ve 2019 programlarında ise tiyatro metnlerinin geniş ölçüde yer almadığı fakat çağın eğitim anlayışına uygun bir şekilde işlendiği görülmektedir.

Bireyin dil gelişiminden sosyal anlamda bir birey olarak gelişimine kadar birçok yönde olumlu etki eden tiyatro metinlerinin çağın yapılandırıcı eğitim ilkelerine uygun olarak Türkçe öğretim programlarında daha çok yer bulması gerekmektedir. Çünkü çağdaş anlamda, tiyatro metinleri okul iklimini başka bir seviyeye getiren kilit unsurlardan biri olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aldemir, D. (2013). *Türk eğitim sisteminde Türkçe öğretim programlarındaki değişme ve gelişmeler* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=1zw6GvYMe-q3Hf6HR-3US2b5viyK5FhADNrg6EmURIKA_XGCBtNUkz5saF7UyO73
- Alver, T. (2016). *1990 sonrası Millî Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış 5,6,7,8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki tiyatro metinleri üzerine bir inceleme (50 metin)* (Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=cbOXH84ZayrLjc0tI-QXKgpZrKFL-tYstSk8-AoXFfdr5DLFK1bjlT0zuZOgWK2L>
- And, M. (1976). İlk öğretimde tiyatro. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 139-148.
- Batur, Z. ve Şaşmaz, E. (2018). Devlet tiyatrolarında oynanan çocuk tiyatro oyunlarında değer eğitimi ve bu oyunların Türkçe öğretimine katkısı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2518–2550.
- Boyacıoğlu, F. (2004). Geleneksel tiyatro ve uyumsuzluk tiyatrosu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 205-219.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (30. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, Y. (2018). Bir algı yönetimi aracı olarak tiyatro; İngiliz sahnelerinde iki Osmanlı sultanı ve Türk kimliği algısı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 433–458.
- Dilek, H. (2016). Cumhuriyet Dönemi'nde kesintisiz eğitim: 1924 ilkokul, ortaokul ve lise müfredat programları. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-15.
- Dumanlı Kadızade, E. ve Öztürk, İ. Y. (2020). *Geçmişten günümüze Türkçe dersi öğretim programları -2-, İlk mektep (1-5. sınıf) Türkçe dersi öğretim programları*. M. N. Kardaş ve A. Akçay (Ed.), Türkçe dersi öğretim programları (s. 49-69) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Düzgün, D. (2014). Türkiye'de geleneksel tiyatro çalışmaları. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 143-158.
- Genç, H. N. (2020). Cumhuriyet Döneminde sosyo-kültürel değişim ve dönüşümün göstergesi olarak tiyatro. *Journal of Turkish Language and Literature*, 6(3), 418-430.
- Güler, Z. (1992). Kültürel bir kurum olarak tiyatro. *Kurgu Dergisi*, (10), 179-187.

- Gün, M. ve Kaya, İ. (2020). *Geçmişten günümüze Türkçe dersi öğretim programları -1-, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet Dönemi Türkçe dersi öğretim programları*. M. N. Kardaş ve A. Akçay (Ed.), Türkçe dersi öğretim programları (s. 27-48) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Karaca, Ş. (2006). Tanzimattan Cumhuriyete Türk tiyatro edebiyatı literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 143-173.
- Karakuş, N. (2020). *Geçmişten günümüze Türkçe dersi öğretim programları -3-, 6-8. sınıf Türkçe dersi öğretim programları (1929,1931-32, 1938, 1949, 1962, 1981)*. M. N. Kardaş ve A. Akçay (Ed.), Türkçe dersi öğretim programları (s. 71-90) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Koç, R. ve Kıymaz, M. S. (2013). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan tiyatro metinleri ile bu metinlerin orijinallerinin karşılaştırılması üzerine bir inceleme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 821-849.
- Kutlubay, H. (2015). *1928'den günümüze kadar Türkçe öğretimi programlarında dil bilgisi öğretiminin durumu* (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=Br_XTptK8CZ70f0JGX9xEsjhsUPmKFhN_OaJhsD8Bmd0QTbX-kY0E-bkJg0t7aM6
- Kuyumcu, N. (2010). Eğitimde tiyatro ve gençler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 156-165.
- Kuyumcu, N. (2010). Eğitimde tiyatro ve gençlik tiyatrosu. *Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü Dergisi*, (16), 84 - 98.
- Kültür Bakanlığı. (1938). *Ortaokul Programı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Maarif Vekâleti. (1340). *Liselerin birinci devre müfredat programı*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Maarif Vekâleti. (1932). *İlkmektep müfredat programı (1930)*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB. (1929). *Ortamektep ve liselerin Türkçe müfredat programı*. Ankara: Yeni Gün.
- MEB. (1931). *Ortamektep müfredat programı (1931-1932 ders senesi tadilatı)*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB. (1949). *Orta okul programı*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB. (1962). *Ortaokul programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB. (1981). *Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*. Ankara.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özkan, M. (2008). *1924, 1926, 1936, 1948 ilkokul programlarına göre hazırlanmış ders kitaplarında tarih konuları ve öğretimi* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wBmNpkQC9Nhi90NLW7E7-agz6vThz0pHeYSyWxdMYrl3aDPrXnHABivXFRip5V2E>
- Ulutaş, M. (2018). Dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatro metinlerinden yararlanma. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 104-125.
- San, İ. (1972). Tiyatro ve halk eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(3), 137-170.
- Temiz, M. (2015). *Cumhuriyet Dönemi Türkçe öğretim programlarının okuma eğitimi yönünden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=WY5CM7tPNE2z_YM6pBu0t0sIUzozDJogALbqGP8cufSGVJoi1iTddW9AzOh82eRK
- Tiryaki, E. N. (2017). 1950-1980 yılları arası Türkçe ders kitaplarında yer alan tiyatro metinlerinin dil becerileri açısından değerlendirilmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 5(1), 43-55.
- Tiyatro. (2021). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Tiyatro. (2014). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük* içinde. Ankara: Yazar Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeyrek, S. (2020). Dil öğretimi çerçevesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi özelinde tiyatro ve drama. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 2(2), 88-101.

THEATER TEXTS IN TURKISH COURSE CURRICULUM (1924-2019)

ABSTRACT

Theater texts are one of the types of literary texts such as stories, novels and poems used in Turkish teaching. It is appropriate and functional in terms of both the structure and the way it is applied, in terms of realizing the objectives specified in the general objectives of the National Education and the special objectives of the Turkish lesson curriculum. Because these texts have a structure that allows Turkish teaching to be done in different ways, enriches teaching and makes students active. Theater, the practice of which is mainly based on speech and action, it has the features that keep listening, speaking and reading skills constantly active and at the same time reflect the beauties of Turkish according to the quality of the selected theatrical text. How the theater texts are used or were used in Turkish teaching depends on the path and boundaries drawn by the texts and practices selected in the Turkish lesson curriculum. For this reason, it is the subject of research whether the theater texts are included in the Turkish course curriculum, how they are given, and how these texts are applied.

In this research, theatrical texts in the secondary school Turkish language teaching curriculums applied from 1924 to 2019 were emphasized. In the research carried out in a qualitative design, the data were obtained as a result of document analysis. In this context, the secondary school Turkish course curriculum prepared from the past to the present has been examined and the selection of the theater texts has been examined in the light of the data obtained after the literature review. As a result of the examination, it has been observed that the 1924 Secondary School Turkish Curriculum, 1929 Secondary School Curriculum, 1931-1932 Course Year Renovation Curriculum and 1938 Secondary School Turkish Curriculum have less theater texts than the later curriculums. It was determined that 1949 Secondary School Turkish Curriculum has more detailed theater texts with an innovative approach. It was seen that the theater texts were not included enough in 1962 Secondary School Turkish Curriculum, which emerged as a result of the revision of the curriculum with the new education law. In 1981 Elementary Schools Turkish Education Curriculum he practice phase of the theater was included more than the theater texts. It was determined that 2006 Elementary Education Second Level Turkish Lesson Curriculum, which was prepared by considering the constructivist approach, include theater texts in detail with a pedagogical and aesthetic perspective. It has been observed that theatrical texts were not widely included in 2015 Elementary Teaching Turkish Language Education Curriculum and 2017, 2018 and 2019 Teaching Turkish Language Education Curriculums.

Keywords: Turkish course curriculum, theater texts, document analysis.